
Віктар Сьлінко

...Але пакуль ты ёсьць – абпальвай жбан.
Хай ля вагну сагрэецца душа...

Жбан і вада

Паэма

1.

...Мой човен – сьлед. А талая вада
Паціху нападуняе ручаіны,
І з рук маіх сплываюць прэч правіны,
І больш пакуль ня маю што аддаць.
Мой жбан бяз дна, і вечка прычыніць
Старога куфра лёгка і старому.
Пасаг твой, мілая, гатовы ўжо. Пара
Аддаць сваю руку, пайсьці са мной
дадому.
Ідзі ж, пльві... Бяз жбана не адпіць
Тугі і скрухі. У празрыстых скронях
Вады, бы пульс, пльвуць кудысь малькі.
На плоце ўсе патрушчаны глякі.
Перад сабой сашчэплены далоні.
Мой жбан – ён цэлы. Целу ацалець

Прасьцей, калі, бы ў кокане, зіме,
Як маці, падаеш руку бясхібна.
Каб па адным ня зьмерзнуць, не скалець,
На ложку нашым сьцелеш ты прасьціну.

Так, ты мая – дачка, сястра, жана,
Рукою некранутая ніколі.

2.

Калі ты спаць кладзешся дацямна,
Тады ня мар, што будзеш жыць на волі.

У клетцы – птушка, зерне – у руцэ.
Дзіця малое хату, дым і комін.
Растане сьнег, як мёд у малацэ.
Дачка ня ведае, што слова ёсьць – «ніколі»,
А ведала б, то веры не дала б.
У сені выскачыць, там зазірне ў аконца
На плот у сьнезе, на сьляды гусей,
Якіх бабуля корміць пад павецьцю,
А маці ўжо нас кліча да стала.
Пачне ўжо хутка звон над вёскай
бомкаць,
На службу клічучы, каму паслаў сьвятла
Малітвы, веры Бог. Я выйду ў сенцы
І конаўкай праб'ю лядок, паверхню
Яго халодную, і зачарпну з вядра,
Нап'юся, зубы застужу,
каб сэрца не прагоркла.
На дне вядра, бы водбліск промня ў снах,
Бы залаты дукат, старое сонца.

3.

Пара за справу. Летнік за адрынай
Нятоплены і выстылы, такі,
Як і патрэбна мне для працы без сябрыны.
Адзецца цёпла, выйсьці – на двары
Пакінуць дабрыню, сяброўства, жаль.
Злавіць сьняжынкi-неруша крышталь.
Занесьці ў летнік, пад акно, на дошкі,
Пакласьці побач з лупаю, і трошкі
Счакаць. Схаваць пад маску твар,
Каб пад дыханьнем не растаў нябесны

дар.

Глядзець на грані. Канты ледзяныя
Сыходзяцца заўжды наадварот,
Чым гэтага б хацеў засьмяглы рот,
Якому «піць» вышэй за ўсе стыхіі.
Раскрышвае аловак мой графіт
На тым лісьце, дзе гаспадар Еўклід.

...Я ўсё запомню. Вынесу, адмыю
Сваю душу, да гэткай чысьціні,
Пакуль у вёсцы не запаліцца агні.
Ляжыць сьняжынка. Там, над хатамі – дымы.
Мой жбан стаіць, чакаючы вады.

4.

Маўчалі птушкі семдзесят гадоў,
Каб сьпеў птушыны чулі мы наноў,
Каб не са слоў бацькоў – ізноў, ізноў,
Каб самі чулі сьпеў. Дамоў
Вяла дарога ў нетры, да карчоў,
Да сьпелае труны старых высноў,
Да кніжнае трухі – дамоў, дамоў.
А мы ня верылі, што смак старых замоў
Нам прыйдзеца па сэрцы, што й цяпло
Прытоенае бацькава – было,
І матчына цяпло – было... Ня тло.
Было і ёсьць. І зьнікнуць не магло.
Уваскрасала рыбіна ў карчах,
І мы адводзілі ад нашых твараў жах,
І з дрэвам, што сьпявала па начах,
Былі мы побач, і без апранах.
Параніць дрэва немачы маглі,
Параніць дрэва распачы маглі,
Прасілі дараваньня – бо маглі
Жывымі быць для сьмерці і вады.
І не шукалі мы ў хлусьні брады.
Амінь.

5.

Інакшы дзень, інакшае жытло,
Сьвятло вачэй інакшых для таго,
Хто гэта заслужыў.
Хто хлебам быў –

Галоднай ёй, хто быў вадой
Засьмяглай – ёй. Азяблай быў – агнём...
Для тых такое, хто заўжды ягнём
Ішоў пад нож, і хто прывык плаціць,
І хто гатовы быў азалаціць
За слова, што жадалася пачуць...
А я заўжды хацеў адно – адчуць,
Што нешта ёсьць на сьвеце *проста так*,
І што любоў да бліжняга ёсьць знак
Таемнай тоеснасьці да каханьня – так!
Адзін зачын, на ўсё адзін закон.
Іначай – скон.

6.

Ну што ж, трымайся. Вось жа – да краёў
Наліты жбан вадой, і на мароз,
Як той юнак, што ўсіх пагроз
Не забаяўся,— так, той камсамалец, —
Ён выстаўлены. Праўда, той бярог
Сумленьне камсамольскае, білет...
І ён памёр – бы атрымаў стылет
Сабе пад сэрца. Так, ён быў паэт
І ў нейкім сэнсе нават і эстэт.
Але ты выстаўляеш на мароз
Свой жбан ні для чыіх шчымлівых сьлёз
Па бедных чарапках –
Хай зьнікне прах! –
Праверыць трэба проста – сыценак моц,
Каханьне да вады і моц пагроз
Мароза – надламае твой сезам
Ці скораны, урэшце зьнікне сам.
(Чаму ж не апусьціў сваю руку ты сам
У гэты жбан?)

7.

Ды жарты – прэч! Я помню, як вада
Лілася з конаўкі, імкнулася да дна,
І сустракалася з зямлёй замерзлай,
І падымалася ўверх па сыценах,
І дасягала краю. Так – яна
Запоўніла мой жбан адразу,
Як я пасьпеў адзін раз удыхнуць
І выдыхнуць паветра. Сябра, будзь!

Іду я ў мірны сьвет, у сьвет людзей,
Але табе – цяпло маіх надзей.
...Мне сьнілася той ноччу... Іншы дзень...
...Серп завастрыць, і наклапаць касу,
І ранішнюю не праспаць расу.
Быць дзеду сябрам, а ня толькі ўнукам.
Сялянская няпростая навука...
«Тваё» ня трэба, а патрэбен – ты.
А ўсё тваё – што аддаеш, то дзякуй.
І помняцца бабульчыны прысмакі,
І помняцца парэчкі, і кусты
Маліны, што мы з дзедам абіралі,
І самаробны пшыт, — на ім перапльвалі
Раку...
Мне сьнілася – і сон мой, як абруч,
Увесь з табою быў, ён сілай многіх рук
Табе дапамагаў... Вось – ранак зноў заціх
За вокнамі... Ізноў для нас дваіх!

8.

Сама па сабе прыгажосьць –
Кветка на схіле гары.
Труна, дзе апошняю косць
Дагрызьлі
Дабра
Змагары.
Сама па сабе прыгажосьць –
Кветка, але не гара.
Пакуль не адчуў, ягамосьць –
Табе ёй
у рукі
пара!

9.

Перавяжы крыж-накрыж безыменны
Травінкаю, і вось ты ўжо – жаніх.
Каменьчыкі стралою перамены
Выкладваюць, каб шлях ты ні на міг
Ня зблытаў, не забыўся... З паляндвіцай
Чырвонаю талеркі на сталі.
Таксама – чаркі з вадкасьцю празрыстай,
Якая ператворыць ў гарманіста
Любога – хоць іграць бы ён ня ўмеў.

Перад табой – яна. У белых строях...
А ты – пры гальштуку, у чорным
пінжаку.
Куды яна глядзіць? На лес? Раку?
І што такое ёсьць мы тут сягонья?
Што ў нашай ежы, у вадзе і хлебе?
А Бог – ён сярод нас, але й на небе...
Ты даў руку, і вось – вам разам жыць.
Вы здольныя кахаць – а нарадзіць?

10. КАНТРАПУНКТ

Белых мух, пра якіх напісаў Герадот,
Бачу зноў прад сабою палёт.
Апусьціліся ў сад
І на дахі хацін,
На сьвятло і цяпло, на пяшчоту расьлін...
А драўляныя вёслы ляжаць і чакаюць
рукі
Каля лодкі рассохлай, ля самых варот.

Нешта цьмянае ў словах людскіх –
І таму, пераставіўшы іх,
Як ніхто раней, мабыць, і не спрабаваў,
Ты выводзіш сябе на дарогу,
дзе памяць старых
І няродных людзей –
быццам гімн, які адгучаў.

...З мовай рыб і расьлін
Падыходзь да замерзлай ракі,
І кладзіся на шыбіну-лёд,
І глядзі з-пад рукі,
Як ля самага дна засынае
Маленечкі сом...
І згадаеш тады, як сьпявалася
Ліпеньскім днём:
«Дзе ты будзеш спаць,
калі твая вада пасьцель –
Ў сухмень?
Дзе ты будзеш жыць,
калі твой дзень ужо ня дзень –
А цень?..»

11.

Мы марылі пабыць сам-насам з тым,
Што вочы закрывала нам, як дым.
Было яно крылом – ні белым, ні сівым,—
Бясplotным... Невядома, ці жывым.
Анёлы там? Ці д’яблавья слугі?
Шкада, ды толькі побач друга,
Каб нешта распазнаць, ня мелі мы.
Мы проста верылі, і нечаму служылі,
І нашы рукі млелі ў кайданах
Ці зьвязаныя кветкамі – на страх...
Маліліся на нашу несустрэчу
Ваўкі і фарысеі – не авечкі.
Мы вобліку ня верым нездарма
Ўсіх тых, хто кажа нам: павер, няма
Нічога там – у вечарах зімовых.
На шкле – узор марозны. Больш нічога
Павер, няма! І не глядзі ў сябе!

Ды там адбіўся, веру, боскі сьвет.

12.

Чакаючы, напэўна, халадоў,
Маўчыць мая паэма. Колькі дзён
Я падымаў свае радкі з руін сьнягоў.
Пад сілай неадхільнаю адлігі
Яны, бы рунь былі.
А ты ня йшла дамоў,
За вокнамі чакала не вятроў,
А цёпрых слоў
Маіх. Сплывалі крыгі
І заміралі ў новым карагодзе,
Як холадам дыхне. Маёй прыродзе
Ужо даўно бракуе пастаянства.
Але, калі мы здолелі пабрацца,
Ня трэба больш суцішваць парываньні
І трапяткіх грудзей судакрананьне.
Сляпому трэба што? Ці дараваньне
Яго грахоў, ці бачыць зоры, неба, сьвет?
Ў каханьні гіне – і адродзіцца паэт.

13.

Усё, што сказана пры людзях,

Адразу як бы – без мяне.
Адразу як бы – сьнег і студзень,
Ды толькі гэта – мой памер.
Сутоньне. Трэмала дажджынак,
Ледзь запаволены акорд.
Пліту магільную, ільдзіну
Адсунь, рака! Адкрыты рот
Злавіў дыханьне незнаёмых...
Там пераборы струн! – душа
Няе мае што сказаць нямому...
Ёсьць памінальная імша,
А ёсьць жыццё – не запаволіць
Яно сваёй кабылкі ход.
...Ты выйдзі, мілая. Ўжо позна.
Чакае хохлік ля варот.

14.

Пад сьпеў зурны – захочацца хурмы,
Віна з аджарскіх гор – каб поўны жбан!
Абняцца так, каб захацелі мы
Удвух сысьці, пакінуўшы дзірван.
У скронях цесна – гулка б'ецца кроў
Аб сьценкі вен, пульсуючы... Агонь
Наш не патухне, покуль не сагрэў
Дарэшты нас, да самых сэрца сьцен...
А да далоняў – прыкладае сьпеў
Дажджу – сам Бог. Мы не чужыя тут,
І Бог не пажадае нам пакут.
Таму нам можна – разам начаваць
І мілавацца, моўчкі абдымаць
Сваіх дзяцей, і быць адно з адным,
Сьпяваць, шаптаць...
Глытаць каханьня дым.

15.

...Атрэсваючы бруд зямны з далоняў,
Атрэсваеш зямлю. Сячэш карэньне,
Крыніцу засьпаеш, сувязь рвеш.
З чаго тады напоўніш жбан, нальеш?
Няма ў расьлін ніякіх пакаленьняў—
Там повязь ёсьць. І замаўкае верш...

Ды бруд зямны – не на сумленьні бруд.
Паэта не пытайцеся: «Ты Брут?»

...А ты, калі ты хочаш *гаварыць*,
Вазьмі свой жбан, і не забудзь наліць –
Адно імгненьне будзе вецер дзьмуць –
Ў яго сваё жыцьцё, а не ваду.

16.

Я так хацеў зьмяніць танальнасьць слоў,
Што мне было няважна ўжо, пра што
Яны гавораць. Быў я рыбаком,
І я цягнуў свой невад дзень за днём,
Хоць знаў,
Што для душы прыстанак лепшы ёсьць –
Нішто.

17.

...Але пакуль ты ёсьць – абпальвай жбан.
Хай ля вагню сагрэецца душа.

18.

А што рабіць з табой пасья, мой дружа?
О, як размалявалі цябе сьцюжы!
Пастаўлю ў цябе ружу – падарую
Я той,
Якая мне радкі мае дыктуе,
Якая – і мілуе, і цалуе,
Ты ведаеш – яна ёсьць вобраз твой!
Вядзе мяне – яна ёсьць ты – да ложка,
У поле, на змаганьне, да стала.
Старыя дні, прымятая трава...
І рутамі цьвіце твая дарожка
Да нашай леснічоўкі, да вяргінь.
Гарбатай рукі мы ня грэлі ані трошкі
Ня толькі ўлетку, але і – зімой.
Браў шуфаль я, ты венік – ганак твой
Блішчэў заўжды адчышчаны – і просты,
Як шлях туды, адкуль няма шляхоў
Назад, ты ведаеш. Там ёсьць адна любоў.
І там зьнікаюць смутак, гора, распач,
Ператвараюцца ў напой цудоўны твой,
Які нагбом пілі мы неаднойчы.

Ня вымаўлю імя, ня маю моцы.
Калі ёсьць Бог – ён ты. І... Божа мой!...

Так, ты мая – дачка, сястра, жана...

POST SCRIPTUM

Д у ш а м а я! – скажу два словы,
Зьвяртаючыся да сябе самога,
Застыну ў вусьцішы. Вось гэта – я?
Паўторыць гук сябе, і – удвая
Каменьчыкам углыб мяне, бы ў студню,
Спадае слова з вуснаў, быццам з рук.
Рука ж – трымае абламаную галінку-
прут,
Што помніла калісь: сьпяваў жаўрук...
Д у ш а м а я!

Гукаючы, я ў рэху
Сябе зьбярог? Пакінуў? Ці спаліў?
Зямлёю сад плады свае сьпяліў,
А ўсё было мне мала – чалавеку.
...Я жыў, як сьніў. І снамі пад рукою
Праходзіла жыцьцё, і павуціньне ў твар
Кідала восень на маё адно: спакою!
Ня раб, ня цар, ня вой, не валадар,
Я ўсё хаваўся ў прывідных гмахі,
Паіў карэньнямі то ружу, то палын,
І быў бліжэй я – да арла... да чарапахі...
Д у ш а м а я! Ты праўда – успамін?

12 лістапада 2003 – 4 красавіка 2004

